

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен "доктор" по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: „Икономика и управление“

Автор на дисертационния труд: МУХАМЕТ НАЗИФ ХАЙДАРИ, докторант в задочна форма на обучение към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: „ВЛИЯНИЕ НА БАНКОВАТА СИСТЕМА ЗА РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В РЕПУБЛИКА КОСОВО“

Рецензент: доц. д-р ВАЛЕНТИНА ЛЮБЕНОВА НИКОЛОВА-АЛЕКСИЕВА, Университет по хранителни технологии-Пловдив, област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8 Икономика, научна специалност: „Икономика и управление“, определена за член на научното жури със заповед № РД-16-601/31.05.2019 г. от Ректора на АУ

1. Актуалност на проблема.

Актуалността на дисертационното изследване се определя от значението на банковата система и нейните стратегически механизми за въздействие върху важни сектори от икономиката, какъвто е и аграрният. Банките са незаменим посредник при усвояването, управлението и използването на вътрешни и външни финансови средства, отпусканни за сектор селско стопанство. Банковите кредити, предназначени за осъществяване на дейността на земеделските стопанства са важен финансов инструмент за повишаване на ефективността и конкурентоспособността на аграрния сектор, а от там и предпоставка за устойчивото му развитие.

Република Косово като млада държава, е изправена пред сериозни предизвикателства, сред които са високата безработица и търговския дефицит, а аграрният сектор все още е слабо развит. Косово се нуждае от сериозни инвестиции в селското си стопанство, с цел неговото преструктуриране, а от там намаляване на безработицата и вноса, увеличаване на износа и излизане на нови пазари.

Дисертационният труд се фокусира върху възможностите за изграждане на взаимовръзки между тези два сектора – банковият и аграрният, което да допринесе пряко за развитието на икономиката на Косово.

Всички тези въпроси предизвикват научен и приложен интерес към темата за банковото кредитиране на агросектора в Косово, като мотивират по-дълбокото вникване в основните движещи сили на пазара на този вид кредити. Освен изброените факти за засиления интерес допринасят и очакванията, че ускоряването на растежа в Косово през следващите години ще бъде свързано до голяма степен с поведението на фирмите от агросектора и способността за

осигуряване финансиране за тяхното потребление и инвестиции. Посочените мотиви аргументират актуалността на разглежданата проблематика.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Актуалността и значимостта на изследваната проблематика са аргументирани успешно в увода на дисертационния труд. Формулирани и доказани са теза на изследването и три основни хипотези, свързани с трите фактора – монетарната политика, независимата банкова система и чуждестранните инвестиции, които влияят за развитието на аграрния сектор в Косово, а от там и за постигане на устойчив икономически растеж.

Дефинирани са коректно целта и свързаните с нея постигане 4 работни задачи, както и предметът и обектът на разработката.

За целите на изследването авторът използва различни изследователски методи като хипотетичен метод, сравнителен анализ, анализ и синтез, историко-логически метод, дескриптивен анализ и статистически анализ.

Следва да се отбележи, че докторантът изпълнява всички посочени задачи последователно и точно, съобразно използваните научноизследователски методи. По този начин достига заложената цел в дисертационния труд.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Представеният дисертационен труд е в обем от **201 страници**. Следва се класическа структура от **въведение**, основно изложение в **три глави**, **заключение**, списък на използвана и цитирана **литература**. Включени са също списъци на съкращенията, схемите и диаграмите, фигурите и таблиците, както и приложения. Оформянето на труда по този начин осигурява представянето на изпълнението на поставената цел и задачи, характеризира се с добра логическа обвързаност и балансираност в обема.

Трудът съдържа конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно отразяват реалните постижения на проведеното научно изследване.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Високо оценявам получените научни и научно-приложни резултати в дисертационния труд на докторанта Мехмет Хайдари. Започвайки от детайллен анализ на теоретико-емпиричните основи на банковата система и задълбочен обзор на съществуващата научна литература, авторът е разработил методологична рамка за изследване конкурентната среда на банките и банковите продукти. На базата на критичен анализ е аргументирана необходимостта от промяна политиката на Централна Банка на Косово, която да използва своите механизми за насярчаване на Търговските банки да концентрират вниманието си към селскостопанския сектор. Оценени са силните и слаби страни на банковата, небанковата и държавна политика в Република Косово при финансиране на селскостопанския отрасъл. Като естествено продължение на този анализ, докторантът извършва статистически анализ и оценява възможността на банковата система да окаже въздействие за подпомагане на селскостопанския

сектор в Република Косово. Анализът е проведен на база анкетно проучване, проведено сред 451 респондента, разделени на две категории: 381 клиенти на банката и 70 банкови служители.

Въз основа на извършения задълбочен анализ в дисертационното изследване и направените значими изводи, докторантът е формулирал препоръки за постигането на по-устойчив растеж на селскостопанските кредити в Косово, който да бъде полезен за кредитополучателите, кредиторите, финансовата система и икономиката.

Библиографската справка включва *общо 104 източника, от които 80 на латиница, 1 на кирилица и 23 електронни издания*. Посочените литературни източници са актуални и пряко свързани с темата на дисертационния труд.

С пълна убеденост мога да потвърдя, че докторантът притежава задълбочена теоретико-методологическа подготовка и умения за самостоятелна изследователска работа.

5. Приноси на дисертационния труд.

Подкрепям изцяло научните и научно-приложни приноси в дисертационното изследване на докторанта Мухамет Хайдари, така както са формулирани в автореферата към труда (стр. 39).

Към научните приноси спада разкриването на нови знания относно зависимостите и особеностите по отношение на факторите, обуславящи динамиката на банковите продукти, предназначени за акросектора в Косово, значими за специфичните национални условия.

Към научно-приложните се отнасят:

- предложена е методологична рамка за изследване конкурентната среда на банките и банковите продукти в Косово;
- формулирани са препоръки с практическа насоченост към търговските банки и централната банка в Косово във връзка с насырчаването на агрофинансирането и постигането на устойчив растеж.

Приемам приносите като реални, достоверни и доказани в хода на дисертационното изследване.

6. Критични бележки и въпроси.

Представеният дисертационен труд е цялостно, завършено изследване, с безспорни приноси и качества, към което нямам сериозни критични бележки, но си позволявам да дам някои препоръки:

- Дисертационният труд би могъл да спечели, ако докторантът разгледа сложният комплекс от фактори, влияещи върху агрофинансирането, както от страна на търсенето, така и от страна на предлагането.
- Препоръчвам на докторанта в бъдещите си изследвания да направи иконометрична оценка на функциите на търсенето и предлагането на банковите агрокредити в Косово.
- Препоръчвам на докторантата да продължи своите изследвания в предметната област като направи опит да анализира агрофинансирането в други страни и с оценяване на иконометрични модели за агрокредити, отпуснати от банкови и небанкови финансни институции.

Направените препоръки в никакъв случай не омаловажават стойността на

постигнатите резултати и положения от докторанта труд.
Същевременно имам и въпроси към докторанта:

- **Въпрос 1:** Кои са специфичните фактори, които влияят върху търсенето на агрофинансиране в Косово?
- **Въпрос 2:** Как банковата система в Косово ще се справи с конкуренцията на небанковите финансови институции, които стават все по-иновативни, по-гъвкави, по-достъпни за потребителите? Как ще отговори на новите финансови технологии като например Краудфъндънга, който революционно свежда до минимум ролята и влиянието на МВФ, Световната Банка и другите политически създадени финансови институции и дава възможност да се прилага персонален подход към клиентите?

7. Публикувани статии и цитирания.

Докторантът е представил 7 публикации по темата на дисертацията, които са свързани с различни нейни аспекти. *Посочените публикации отразяват в значителна степен основните постижения на дисертационния труд.*

Представеният автореферат е в обем от 41 страници и отразява основните и най-съществени моменти от дисертационния труд. В него са систематизирани използваната методология, съдържание на отделните части на дисертационния труд, основните резултати от проведенния емпиричен анализ, както и основните приноси на докторанта.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Докторантът **Мухамет Назиф Хайдари** притежава много добра теоретична и практическа подготовка по темата на дисертацията, показва умение да идентифицира важни проблеми на методологическо и концептуално равнище, и да провежда самостоятелно научно изследване. В труда са засегнати редица проблемни въпроси, на които са поднесени оригинални тези и новаторски теоретико-методологични постановки. Изложението е логически издържано и много добре аргументирано.

Поради това убедено давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА** оценка за проведеното дисертационно изследване на тема „**Влияние на банковата система за развитие на аграрния сектор в република Косово**“ и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: „Икономика и управление“ на **Мухамет Назиф Хайдари**.

Дата: 18.07.2019 г
гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ
СТАНОВИЩЕТО:

(доц. др В. Николова- Алексиева)